

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

III. De Conscientia dubia, ejúsque obligatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

Q U Æ S T I O III.

De Conscientia dubia, ejúsque obligatione.

Conscientia
dubia,
quid?

25. **C**ONCL. I. Per *Conscientiam dubiam* intelligitur ea, quæ neutri parti determinatum præstat assensum, sed anceps manet inter utramque; v. g. an hoc sit licitum, vel non licitum; peccatum, nec ne? Unde Dubium in præsentem accipitur proprie, nempe pro eo, quod contingit, quando intellectus inter duas partes oppositas hæret suspensus, adeo quod neutri determinatum præbeat assensum.

Dividitur
variè juxta
variàm Du-
bij divi-
sionem.

Dubium
speculati-
vum, &

Conscientia
speculativè
dubia, quid?

Dubium
practicum,
&

26. **C**ONCL. II. Conscientia dubia variè dividitur, juxta variam scilicet Dubij divisionem. Hinc, quia Dubium imprimis dividitur in practicum, & speculativum; etiam Conscientia dubia communiter dividitur in Conscientiam practicè dubiam, & speculativè dubiam. *Dubium speculativum* dicitur illud, quando dubitatur de veritate; id est, quando dubitatur de aliquo, non quærendo directè de praxi, seu actione humana, num ea licita sit nec ne, sed de quodam alio, an ita se habeat, nec ne v. g. si dubito, utrum Baptismus collatus in nomine Christi tantum, sit validus; utrum tali die sit jejunium, nec ne; utrum fundus, quem possideo, verè sit meus; utrum votum castitatis emiserim; utrum matrimonium, quod contraxi, sit validum; utrum bellum, in quo milito, sit justum, &c. Hæc enim omnia, & alia his similia, spectant ad Dubium speculativum: quia in ipsis directè ac immediatè non quæritur de praxi, seu actione humana, an ea sit licita nec ne, sed de quodam alio, ut patet; non obstante, quòd ex tali Dubio speculativo multa postmodum Dubia practica oriri possint. Et juxta hoc *Conscientia speculativè dubia* est intelligenda, quòd nempe sit ea, quæ dubitat de aliquo, non tamen quærendo directè ac immediatè de praxi, seu actione humana, utrum ea licita sit nec ne, sed de aliquo alio; ut fit in allatis exemplis.

27. *Dubium practicum* est, quando dubitatur de operatione; id est, Practicum dubium dicitur illud, in quo directè quæritur de ipsa praxi, seu actione humana, num ea in talibus circumstantiis sit licita, nec ne? v. g. an hodie tenear jejunare, an sim obligatus hac die audire Missam, vel confiteri? an tenear restituere fundum, quem habeo, &c. Et huic Dubio practico correspondet

det *Conscientia practicè dubia*; estque illa, quæ dubitat immediatè de praxi, seu actione humana, utrum ea licita sit, nec ne; prout fit in allatis exemplis, & alijs hujusmodi.

Conscientia
Practicè du-
bia, quid?

28. *Dubium practicum* subdividitur à nonnullis Theologis in generale, & particulare. *Dubium practicum generale*, seu universale, dicitur illud, quando dubitatur in genere, an hæc, vel illa actio sit licita; v. g. an per se loquendo liceat ad Beneficium Ecclesiasticum eligere minùs dignum relicto digniore; an liceat die Festo bellare, piscari, pingere, &c. *Dubium practicum particulare* (quod propriè practicum, seu practicè practicum appellatur) censetur illud, quando in particulari dubitatur, utrum hic & nunc licita sit talis actio, nec ne; v. g. an hodie excuser à jejunijs ob certas circumstantias, nempe ob aliqualem infirmitatem, iter, labores susceptos, &c. Et juxta hoc etiam Conscientia practicè dubia subdividi potest.

Dubium
practicum
duplex, ge-
nerale,

Et particu-
lare, seu pra-
cticè practi-
cum.

29. *Dubium* ulterius à Theologis subdividitur in positivum, & negativum. *Dubium positivum* tunc contingit, quando quis habet pro utraque parte judicium probabile, quòd aliquid sit, & etiam quòd non sit. Et juxta hoc tunc dicitur *Conscientia nostra positivè dubia*, quando pro utraque parte occurrunt rationes æquè probabiles, adeò ut intellectus in neutram partem judicium suum inclinet, sed videns rei difficultatem, ac rationes utrinque pugnantes, in suo judicio maneat suspensus. *Dubium negativum* est, quando quis pro neutra parte habet rationes probabiles, & sic remanet suspensus neque affirmando, neque negando, quòd talis actus sit licitus, aut illicitus. Et hoc modo etiam *Conscientia negativè dubia* est explicanda.

Dubium
positivum,
& negati-
vum, ac

Conscientia
positivè, &
negativè
dubia, quid?

30. CONCL. III. Cum Conscientia verè practicè dubia semper est illicitum operari; id est, semper est peccatum, operari stante Conscientia verè ac propriè practicè dubia, quâ nempe quis dubitat, an in particulari illud sit peccatum, nec ne, quod operatur. Ita Scorius *Quæst. 2. Prologi, in fine, & in 4. dist. 30. q. 1. §. Dico ergo*; estque communis Doctorum. Ratio est: qui operatur cum Dubio propriè practico, seu (ut alij loquuntur) practicè practico, manifestè se exponit periculo peccandi; ergo etiam peccat, juxta illud Eccli. 3. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Confirmatur Conclusio ex illo Rom. 14. *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*: atqui illud, quod fit cum Conscientia practicè dubia, non est ex fide, id est, ex dictamine Conscientiæ; ergo est peccatum.

Cum Con-
scientia
practicè du-
bia illicitum est ope-
rari.

It operans
cum ea pec-
cat pro qua-
litate dubij,

31. CONCL. IV. Operans cum Conscientia practicè dubia, peccat pro qualitate dubij, & in ea specie peccati, de qua dubitat: ita ut si dubitet, an peccet mortaliter, agendo mortaliter peccet; si venialiter; peccet venialiter; si dubitet, an in specie furti delinquat, operando malitiam furti contrahat, & sic loquendo de alijs. Ita rursus Scotus *loc. cit.* & communiter Doctores. Ratio est: quia operans cum tali dubio practico, exponit se periculo transgrediendi præceptum tale vel tale, & peccandi in ea specie peccati, de qua dubitat; ergo etiam malitiam ejus contrahit. Probatur Consequencia: quia juxta illud allegatum, *Qui amat periculum, peribit in illo*: atqui talis exponit se periculo peccandi in tali specie peccati; ergo operando cum tali periculo perit in ipso, id est, peccat in tali specie peccati. Et hoc Doctores passim extendunt ad casum, quo cuiquam in confuso proponitur aliquod opus peccaminosum à Conscientia, sub dubio tamen, an sit mortale vel veniale: nam exequens tale opus tunc illo dubio practico (sermo est de dubio propriè practico, & non de simplici anxietate, vel scrupulo) peccat mortaliter; quia operans cum tali dubio practico, exponit se periculo peccandi mortaliter. Concordant in simili dicta superius *num. 13.* de Conscientia erronea.

Loquendo
tamen de
dubio prop-
riè Practi-
co,

32. Additur notanter, *sermo est de dubio propriè practico, &c.* Nam dicta in hac utraque Conclusionem, intelligenda sunt de vero & propriè dicto dubio practico; id est, de tali, quo quis verè ac in particulari dubitat, an hoc vel illud sit peccatum mortale vel veniale, ita quòd habeat verum judicium suspensum, neque illud deponat. Nam si quis non verè dubitet, sed solum patiat quosdam timores, anxietates, aut scrupulos, qui sæpè etiam hominem nolentem affligunt, non peccabit operando contra illos; præsertim si hoc faciat ex ratione aliqua probabili, vel sequendo consilium Confessarij, aut aliorum doctorum, prout magis dicitur infra *Quest. 5.* agendo de Conscientia scrupulosa.

Cum con-
scientia so-
lum specu-
lativè du-
bia, seu pra-
cticè depo-
sita, non est
illicitam
operari,

33. CONCL. V. Nihilominus operari cum Conscientia solum speculativè dubia, non semper est peccatum; etenim si tale dubium ex rationabili fundamento practicè deponatur, peccatum non est facere aliquid, vel omittere cum dubio speculativo. Ita Doctor noster *in 4. dist. 30. q. 1.* estque rursus communis Doctorum. Ratio est: quia regula nostrarum actionum non est notitia speculativa, quæ in sola objecti veritate cognoscenda consistit, sed practica, quæ omnium circumstantiarum qualitatem

&

& conditionem perpendit: atqui objectum, quod secundum se & speculative consideratum apparet dubium, accedentibus certis circumstantiis potest reddi practice certum, quod liceat; ergo.

34. Declaratur Conclusio exemplis. Sic in primis, si quis dubitet speculative, an res, quam possidet, sit sua nec ne, non obitante eiusmodi dubio speculative, potest practice judicare, sibi defacto licitum esse rem illam retinere, eo quod in dubio melior sit conditio possidentis: sicque licite, & absque peccato rem illam retinebit. Similiter Sacerdos ægrotus, qui considerata qualitate morbi sui speculative dubitat, an sibi liceat à Divini Officij recitatione abstinere, accedente Medici vel Confessarii consilio practice est certus, id sibi licere: unde deposito practice illo dubio suo, non peccabit omittendo Divinum Officium. Insuper miles, si speculative dubitet de justitia belli, potest hoc dubium practice deponere, atque ad mandatum sui Principis vel Ducis in eo militare, eo quod in dubijs standum sit iudicio Superiorum, simulque sibi à suo Principe hic & nunc pugna præcipitur: & taliter deponens dubium suum speculative, non peccabit militando. Idem dicendum de innumeris alijs casibus.

35. Quæres, quomodo sit intelligendum illud commune dictum, *In dubijs tutior pars est eligenda*, prout desumitur ex jure Canonico *c. Juvenis de Sponsalib. c. 6. Ad audientiam. de Homicidio*, & alibi. Resp. I. Per hoc axioma non intendi, quod in omni materia, omnique dubio, etiam merè speculative, semper sit eligenda tutior pars; nam dubium speculative potest ex rationabili fundamento practice deponi, sicque cessat dubium: quia non est in dubio, qui probabilibus rationibus flectitur ad unam partem. Sylvester *q. Opinio. q. 1.* Quinimò in certis materijs possumus etiam eligere partem minus tutam relicta tutiore, prout ex professo dicitur *Quaest. sequenti.* Resp. II. cum Ludov. Engel, *tit. De Voto. n. 3.* & alijs, hanc regulam plerumque esse tantum de consilio, & non de præcepto, nisi quis in dubio practice perseveret, neque ad ejus depositionem sese resolvere possit: tunc enim non licet agere cum tali Conscientia practice dubia, sed debet eligi pars tutior, juxta dicta *num. 30. & 31.* Alij respondent, dictum illud procedere in dubio negativo, ac proprie dicto, quando nimirum pro neutra parte adsunt ullæ rationes, vel saltem non sufficientes, cur unam præ altera amplecti debeamus; secus autem esse in dubiis positivis, quando utrinque sunt rationes probabiles. Et hac ratione pro nunc potest responderi ad

Declaratur
hoc exem-
plis.

In dubijs
tutior pars
est eligen-
da, quomo-
do?

cita-

citatos textus Juris : nam exactior illorum Capitulorum explicatio spectat ad Interpretes Juris Canonici.

Corollaria
practica.

36. Et haec tenus dictis inferitur, si quis dubitat, utrum aliqua actio sit peccatum nec ne, videt autem, omittendo talem actionem nullatenus se peccaturum, quod is teneatur perseverante tali dubio abstinere ab illa actione; alioquin enim peccaret. Quod si verò Conscientia dubia existat de utraque contradictionis parte, ita ut quis dubitet, an ipsa actio sit peccatum, aut potius ejus ommissio. tunc tutior pars sic debet eligi, quod dubitans adhibeat diligentiam, quam potest, ad dubium prudenter deponendum, petendo videlicet consilium à doctioribus, vel ex se discurrendo, Deumque rogando, ut se dignetur illuminare: hoc enim est tutius, utpote cum in depositione talis Conscientiæ dubiæ nullum subit periculum peccandi. bene tamen in executione aut omissione actus durante tali dubio. Si autem adhibitis præfatis mediis pro neutra parte possit quis dubium deponere, eligat illam partem, in qua minus mali sibi apparet; quia hæc censebitur tutior in tali casu, juxta illud commune dictum (& habetur can. *Duo mala.* & can. *Nervi. dist. 13.*) *Ex duobus malis minus est eligendum*, & tunc aliquis non peccabit eligendo minus malum.

QUÆSTIO IV.

De Conscientia probabili, & an ipsam licite sequi possimus?

37. **P**ræfens Quæstio est una ex utilissimis, imò & nobilissimis, quæ occurrunt in Tractatu de Actibus Humanis: quia verò ipsa ob sui nobilitatem, simulque copiam materiarum, longiori indiget discussione, ne ejus prolixitas pariat confusionem, expedit, ut eam in Paragraphos dividamus.

§. I.

Quid sit Conscientia, & Opinio probabilis?

Conscientia
probabilis,
quid?

38. **C**ONCL. I. *Conscientia probabilis*, quæ etiam *opiativa* dicitur, est iudicium practicum intellectus, quo quis ex gravi, licet non penitus certo fundamento, assentit &